

Opinia Sekcji Stosunków Zewnętrznych w sprawie stosunków handlowych UE-Maroko (opinia z inicjatywy własnej)

(2014/C 214/03)

Sprawozdawca: **Pedro NARRO**

Współsprawozdawca: **Juan MORENO**

Na sesji plenarnej w lutym 2013 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

stosunków handlowych UE – Maroko

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 lutego 2014 r.

Na 496. sesji plenarnej w dniach 26 i 27 lutego 2014 r. (posiedzenie z 26 lutego 2014 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 179 do 3 – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski

1.1 EKES stwierdza pogłębienie stosunków handlowych między UE a Marokiem. Apeluje jednak o większy udział społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu i wdrażaniu umów oraz opowiada się za skutecznym i szerokim włączeniem kwestii zrównoważonego rozwoju.

1.2 EKES odnotowuje obawy Maroka, że nowe umowy handlowe z UE przyczynią się do dalszego pogorszenia bilansu handlowego kraju. W obliczu rosnącego sceptycyzmu społeczeństwa obywatelskiego Maroka UE powinna zaproponować strategię handlową wspierającą nie tylko wymianę dóbr, lecz także tworzącą podwaliny dla godziwego i wykwalifikowanego zatrudnienia, sieci stowarzyszeń, konsolidacji praw pracowniczych⁽¹⁾ oraz poszanowania środowiska naturalnego.

1.3 W celu zapewnienia poszanowania zasad zrównoważonego rozwoju po wejściu w życie kompleksowej i pogłębionej umowy o wolnym handlu EKES wzywa DG ds. Handlu Komisji Europejskiej, by należała na uwzględnienie w umowie rozdziału poświęconego zrównoważonemu rozwojowi, przewidującego mechanizmy monitorowania sytuacji przez społeczeństwo obywatelskie.

1.4 UE będzie mogła w pełni wykorzystać potencjał nowych ram handlowych z Marokiem tylko pod warunkiem poprawy ochrony inwestycji i zagwarantowania bezpieczeństwa prawnego dla inwestorów. EKES wskazuje, że nowy mechanizm rozwiązywania sporów handlowych sprzyja stworzeniu bardziej korzystnego klimatu handlowego.

1.5 EKES nalega, by monitorowanie przez społeczeństwo obywatelskie rozdziału umowy o wolnym handlu poświęconego zrównoważonemu rozwojowi było koordynowane przez Radę Społeczną, Gospodarczą i Środowiskową Maroka oraz Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny ze względu na reprezentatywność tych dwóch instytucji i zgromadzoną w nich specjalistyczną wiedzę z tego zakresu.

1.6 UE i Maroko powinny starać się zwiększyć pełen potencjał takiego porozumienia dzięki jak najszybszemu podniesieniu poziomu inwestycji we wszystkie dziedziny szkolenia i w środki propagujące równość płci. W pierwszej kolejności należy uwzględnić potrzeby młodzieży, kobiet i osób pochodzących z obszarów mniej uprzywilejowanych. EKES uważa, że programy wsparcia finansowego UE powinny przyczynić się do dalszych postępów w dziedzinie praw człowieka, praw pracowniczych, a także w zakresie prawodawstwa na rzecz równości płci.

1.7 Wdrożenie partnerstwa na rzecz mobilności między Marokiem a UE stworzy nowe perspektywy rozwoju na obszarach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, jeśli zapewnione zostanie solidne wsparcie finansowe wzmacniające zdolności oraz instrumenty prawne i operacyjne. Zarządzanie przepływami migracyjnymi i swobodny przepływ osób można usprawnić poprzez bardziej aktywny udział organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

⁽¹⁾ Zgodnie z przepisami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP).

1.8 Bardzo ważne dla Maroka jest rolnictwo, które jest jedną z ważniejszych sił napędowych marokańskiej gospodarki. Należy zapewnić, by nowe szanse dla rolnictwa marokańskiego na rynku europejskim nie doprowadziły kraju do zewnętrznej zależności od podstawowych surowców, utraty bioróżnorodności oraz zaniku rolnictwa rodzinnego⁽²⁾. Maroko i UE muszą współpracować na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego.

1.9 Trwające negocjacje nad kompleksową i pogłębioną umową o wolnym handlu powinny zbliżyć prawodawstwo marokańskie do standardów wspólnotowego dorobku prawnego. Proces ten będzie złożony i będzie wymagał ścisłej i ciągłej współpracy oraz realistycznego harmonogramu w odniesieniu do tak ważnych kwestii, jak własność intelektualna czy normy sanitarne i fitosanitarne.

1.10 EKES apeluje o aktywniejszy udział podmiotów społeczno-gospodarczych Maroka i UE w opracowywaniu, monitorowaniu i rozwijaniu umów handlowych. Komitet proponuje w tym kontekście utworzenie, na podstawie art. 85 układu o stowarzyszeniu, wspólnego komitetu konsultacyjnego złożonego z Rady Społecznej, Gospodarczej i Środowiskowej Maroka oraz EKES-u, aby umożliwić zorganizowanemu społeczeństwu obywatelskiemu monitorowanie skutków wszystkich porozumień między UE a Marokiem, w tym wszystkich umów handlowych między nimi. Należałoby także wzmocnić bezpośrednie stosunki między analogicznymi instytucjami Maroka i UE, wspierając inicjatywy w zakresie dialogu społecznego między pracownikami i przedsiębiorcami oraz w innych dziedzinach.

2. Wprowadzenie

2.1 UE i Maroko utrzymują intensywne stosunki handlowe, które zaowocowały istotnymi umowami obejmującymi wzmocnienie stosunków handlowych jako jeden z najważniejszych filarów. UE nie tylko jest głównym partnerem handlowym Maroka, lecz także uważa Maroko za swojego głównego partnera strategicznego w rozwijaniu demokracji i dobrobytu w basenie Morza Śródziemnego.

2.2 Tradycyjnie stosunki handlowe UE – Maroko charakteryzowały się intensywnymi i niekiedy problematycznymi negocjacjami na temat dostępu do rynku oraz stopniowej liberalizacji celnymi. Rolnictwo było jednym z kluczowych elementów tych dyskusji, lecz obecnie, w obliczu niemal całkowitej liberalizacji rozdziału dotyczącego rolnictwa, skupiono się, za pomocą nowych instrumentów, na szerszej tematyce na rzecz ogólnej poprawy klimatu handlowego.

2.3 Maroko rozpoczęło złożony proces zbliżania swojego prawodawstwa do wspólnotowego dorobku prawnego. Wysiłek ten powinien pozwolić na lepsze wykorzystanie instrumentów, które oferuje nowa europejska polityka sąsiedztwa, oraz na większy poziom integracji. Królestwo Maroka jest nadal głównym miejscem przeznaczenia funduszy europejskich w dziedzinie współpracy technicznej i finansowej.

2.4 Reakcja UE na „arabską wiosnę ludów” skupiła się na propagowaniu stosunków handlowych z czterema krajami basenu Morza Śródziemnego: Egiptem, Tunezją, Jordanią i Marokiem. UE przyspieszyła proces negocjacji z Marokiem i innymi partnerami śródziemnomorskimi i jednocześnie zmieniła swój ogólny ogląd rzeczywistości politycznej i społecznej w regionie oraz dokonała dogłębnej przeglądu swojej strategii politycznej na rzecz całego regionu śródziemnomorskiego.

2.5 Ze swej strony Maroko rozpoczęło szereg reform, które przyniosły nową konstytucję, mającą na celu dostosowanie się do zmian, które zaszły w regionie Morza Śródziemnego, oraz spełnienie warunków europejskich dotyczących postępu w integracji. Jednakże EKES uważa, że nadal istnieją poważne wyzwania społeczne, które wymagać będą stałych, spójnych i długoterminowych działań.

2.6 To nowe podejście handlowe wymaga rozważenia, w jaki sposób można zagwarantować skuteczny udział społeczeństwa obywatelskiego UE i Maroka w opracowywaniu i wdrażaniu umów handlowych, opierając się na przykładzie udziału społeczeństwa obywatelskiego w zawieraniu innych niedawnych umów handlowych przez UE. Ta wspólna refleksja powinna także uwzględniać obawy dotyczące kwestii społecznych i środowiskowych społeczeństwa, które coraz bardziej zdecydowanie domaga się zrównoważonego charakteru przyszłych umów handlowych.

⁽²⁾ Zob. definicję FAO nt. rolnictwa rodzinnego. www.fao.org/family-farming-2014.

3. Długoterminowe stosunki handlowe UE – Maroko

3.1 UE jest głównym partnerem handlowym Maroka, a także głównym inwestorem zagranicznym w tym kraju. Daleko za UE znajdują się potęgi takie jak Stany Zjednoczone i Chiny, które w ostatnich latach poczyniły wysiłki na rzecz intensyfikacji stosunków handlowych z partnerem śródziemnomorskim.

3.2 Marokańska gospodarka opiera się na usługach, przy czym w ostatnich latach poczyniono ogromne wysiłki na rzecz dywersyfikacji sektorowej. Wymiana handlowa UE – Maroko ma miejsce przede wszystkim w sektorze produktów przetworzonych, sprzętu transportowego i maszyn, żywności oraz materiałów chemicznych. Potencjał gospodarki marokańskiej jest bardzo duży, lecz w ciągu ostatniego roku odnotowano spowolnienie gospodarki.

3.3 W obrębie UE najważniejszym partnerem handlowym jest Francja, a następnie Hiszpania i Wielka Brytania, których inwestycje skupiają się w sektorach takich jak turystyka, usługi, bankowość i transport. Chociaż Maroko nie odczuło w pełni kryzysu gospodarczego, to jednak kraj ten zaczyna odczuwać skutki uboczne niepewnej sytuacji gospodarczej, szczególnie widoczne w sektorze turystyki i transportu oraz w obszarze przekazów pieniężnych od emigrantów. Ubóstwo i powszechne bezrobocie są przyczyną problemów związanych z gospodarką, migracją i bezpieczeństwem w regionie. Na sytuację ma również wpływ spowolnienie gospodarki europejskiej.

3.4 W ostatnim dziesięcioleciu stosunki handlowe zacieśniły się dzięki wejściu w życie układu o stowarzyszeniu w 2000 r. oraz przyjęciu planu działania w lipcu 2005 r. jako integralnej części europejskiej polityki sąsiedztwa. Szczególny status nadany w 2008 r. umożliwił przejście do nowego etapu stowarzyszenia o szerszym i bardziej ambitnym charakterze. W 2012 r. zaczął funkcjonować nowy mechanizm rozwiązywania sporów handlowych. W tym samym roku rolnictwo i rybołówstwo stały się przedmiotem obszernych i kontrowersyjnych umów handlowych. W 2013 r. UE rozpoczęła negocjacje z Marokiem w sprawie umowy dotyczącej wzajemnej ochrony oznaczeń geograficznych, która ma zostać zawarta przed 2014 r.

4. Arabska wiosna i rozwój nowego podejścia handlowego

4.1 Wiosna arabska doprowadziła do ożywienia Unii Europejskiej, która stara się odbudować swoją rolę w regionie, poprzez dogłębny przegląd działań, instrumentów i stosunków. UE, za pośrednictwem nowych instrumentów, starała się zareagować szybko i w sposób skoordynowany, poprzez zrównoważoną i stopniową liberalizację handlu, aby utworzyć obszar pokoju i sprawiedliwości w basenie Morza Śródziemnego.

4.2 W maju 2012 r. Komisja opublikowała plan działania dotyczący wdrażania europejskiej polityki sąsiedztwa wobec jej śródziemnomorskich partnerów w ramach nowej europejskiej polityki sąsiedztwa.

4.3 Promowanie stosunków handlowych z partnerami śródziemnomorskimi, a w szczególności z Marokiem, stało się ważnym celem UE w ramach tej nowej strategii, mającej przewyżżyć kontekst polityczno-gospodarczy pełen niepewności.

4.4 W dniu 1 marca 2013 r. UE zainicjowała oficjalne otwarcie procesu negocjacji nowej ambitnej i pogłębionej umowy o liberalizacji handlu z Marokiem. Jej celem, na co wskazały podobne umowy negocjowane (choć jeszcze niesfinalizowane) z naszymi sąsiadami – głównie Ukrainą, Gruzją i Mołdawią – prowadzone w ramach Partnerstwa Wschodniego, jest wyjście „poza granice”, by doprowadzić do większej spójności regulacyjnej między UE a konkretnymi krajami sąsiadującymi. Chodzi w nich o poszerzenie tradycyjnych zagadnień związanych z handlem i uwzględnienie zasadniczych kwestii na rzecz globalnej poprawy klimatu handlowego (ochrona inwestycji, zamówienia publiczne, usługi itp.), zbliżenia Maroka do reguł europejskiego rynku wewnętrznego i zgłębienia konkretnych kwestii traktowanych jako drugorzędne podczas poprzednich negocjacji (własność intelektualna, środki sanitarne i fitosanitarne itp.).

Komisja Europejska uznała znaczenie rozdziału dotyczącego zrównoważonego rozwoju społecznego i środowiskowego we wnioskach zamieszczonych w nowej umowie opierając się na precedensie, jakim jest niedawno zawarta przez UE umowa. EKES w wielu opiniach wzywał również UE do priorytetowego potraktowania również kwestii społecznych i środowiskowych w negocjacjach nad umowami o liberalizacji handlu.

5. Aspekty handlowe rozwoju zrównoważonego. Negocjacje UE-Maroko w sprawie kompleksowej i pogłębionej umowy o wolnym handlu.

5.1 Ostatni etap kształtowania stosunków handlowych między UE a Marokiem będzie uzależniony od otwarcia negocjacji w sprawie kompleksowej i pogłębionej umowy o liberalizacji handlu. Po zniesieniu ceł na produkty rolne i przemysłowe ważnym celem jest poprawa klimatu handlowego i zbliżenie przepisów marokańskich do dorobku wspólnotowego⁽³⁾. Ta umowa dwustronna jest niezwykle istotna, ponieważ będzie modelem dla innych podobnych umów między UE a niektórymi ważnymi partnerami handlowymi w południowym regionie Morza Śródziemnego.

5.2 Komisja Europejska postanowiła włączyć do negocjacji konkretny rozdział poświęcony rozwojowi zrównoważonemu. W związku z tym na zlecenie UE firma konsultingowa ECORYS opracowała ocenę skutków dotyczącą rozdziału na temat „rozwoju zrównoważonego”⁽⁴⁾ w umowie.

5.3 Ocena ta obejmuje bardzo ważne kwestie, do których EKES pragnie wnieść konstruktywny wkład, tak aby obie strony negocjacji miały na uwadze rolę handlu w promowaniu zrównoważonego rozwoju. Poniżej przedstawiono niektóre niezbędne, zdaniem EKES-u, aspekty, które UE i Maroko powinny uwzględnić, aby pogłębianie ich stosunków handlowych było zgodne z kierunkami rozwoju gospodarczego, społecznego i ekologicznego.

Rozwój gospodarczy

5.4 Deficyt handlowy Maroka z UE zwiększył się w ostatnich latach – częściowo w wyniku umów o liberalizacji handlu – i wywołał już pewien sceptycyzm w Maroku co do możliwości związanych z nową umową. Doświadczenia poprzednich umów ze Stanami Zjednoczonymi czy Turcją zaostriżyły niepokój co do nadmiernego uzależnienia od zasobów zewnętrznych. Sztandarowy sektor, jakim jest rolnictwo, pokazuje rosnącą zależność Maroka od importu surowców takich jak mleko czy zboże, co ma negatywny wpływ na suwerenność żywnościową. Strategia handlowa obu partnerów musi wspierać **dywersyfikację produkcji**.

5.5 Sektor europejski nadal domaga się większej ochrony inwestycji, która stworzy niezbędną **pewność prawną**, ułatwiając bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Postępy ostatnich lat powinny przełożyć się na dodatkowe zmiany w prawodawstwie marokańskim. Przedsiębiorstwa europejskie nadal traktują Maroko jako cel delokalizacji niektórych procesów produkcyjnych typu „offshore”. Pionierami okazały się sektory związane z motoryzacją, lotnictwem i elektroniką, lecz przejrzyste regulacje i nowe formy współpracy z przedsiębiorstwami krajowymi mogą stworzyć nowe możliwości.

5.6 UE dostrzega duże potencjalne korzyści dla swoich firm płynące z nowych możliwości w sektorze usług i finansów. Ze swej strony Maroko apeluje o zwiększenie funduszy europejskich, by ułatwić skomplikowany proces harmonizacji prawnej.

5.7 Często korzyści gospodarcze wynikające z wolnego handlu z Marokiem koncentrowały się w określonych sektorach lub obszarach kraju, przyczyniając się do marginalizacji regionów mniej uprzywilejowanych. Oceny oddziaływania muszą przede wszystkim badać korzyści i zagrożenia **na poziomie lokalnym i regionalnym**.

Rozwój społeczny

5.8 Nowy impuls handlowy nie może prowadzić do utraty praw pracowniczych. Należy wzmocnić prawa związkowe i stworzyć podstawy dla **godnego zatrudnienia wysokiej jakości, zgodnie z wyznacznikami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)**. Jednym z tradycyjnych słabych punktów w stosunkach handlowych UE – Maroko jest niewielka liczba nowych miejsc pracy.

5.9 UE i Maroko muszą **inwestować w szkolenia**, aby nowe szanse przyniosły korzyści grupom o niższych kwalifikacjach, pracownikom z regionów mniej uprzywilejowanych, osobom młodym i kobietom. Wspieranie przedsiębiorców, wzmacnianie spółdzielni i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw powinny być filarem nowej strategii w dziedzinie szkoleń. Należy wzmacniać inicjatywy w dziedzinie gospodarki społecznej.

⁽³⁾ Maroko ma przedstawić w 2015 r. plan konwergencji legislacyjnej z dorobkiem wspólnotowym.

⁽⁴⁾ Ocena skutków zrównoważonego rozwoju handlu w kontekście negocjacji w sprawie kompleksowej i pogłębionej umowy o wolnym handlu między UE a Marokiem i Republiką Tunezji.

5.10 **Partnerstwo na rzecz mobilności** między UE a Marokiem ⁽⁵⁾ jest owocem intensywnych prac obu stron na rzecz ułatwienia swobodnego przepływu osób i zarządzania przepływami migracyjnymi. EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie UE i Maroka, aby nadać większą rolę organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu poszczególnych elementów uzgodnionych przez strony.

5.11 Wspomniane partnerstwo powinno przyczynić się do poprawy wymiany akademickiej, transferu wiedzy badawczej oraz przepływów kulturalnych i turystycznych. Oczywistym problemem jest drenaż mózgow i należy zaradzić mu poprzez odpowiednie przepisy.

5.12 Wsparcie finansowe UE ułatwiające zbliżenie prawodawstwa powinno ułatwiać praktyczne wdrożenie przepisów na rzecz **równości płci i praw podstawowych**. Nie wystarczy mnożyć instrumentów na rzecz kobiet; należy okresowo badać postępy poczynione w terenie oraz wspierać prace prowadzone przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Rozwój w dziedzinie środowiska naturalnego

5.13 **Ochrona zasobów naturalnych i poszanowanie bioróżnorodności** nie są sprzeczne ze zwiększeniem wymiany handlowej. Liberalizacja handlu nie może służyć intensyfikacji działalności mającej negatywny wpływ na środowisko naturalne. UE i Maroko muszą priorytetowo potraktować stopniową, uwzględniającą konkretne terminy harmonizację w dziedzinie ochrony środowiska, pomimo kosztów finansowych dostosowania przepisów sanitarnych i fitosanitarnych, dotyczących gospodarowania odpadami przemysłowymi lub zanieczyszczenia wody.

5.14 Oceny oddziaływania na rozwój zrównoważony prowadzone przez UE w kontekście stosunków handlowych z Marokiem nadal nie wypełniły ważnej luki w tych umowach: **szczegółowego monitorowania** wpływu na środowisko w miarę postępowania liberalizacji handlu. Konieczne jest więc wyposażenie społeczeństwa obywatelskiego UE i Maroka w instrumenty umożliwiające wspieranie władz w trudnym zadaniu utrzymania wzrostu gospodarczego i intensyfikacji handlu bez narażania na szwank niezbędnej ochrony środowiska naturalnego.

5.15 Negocjacje nad **porozumieniem w sprawie rybołówstwa** między UE a Marokiem ⁽⁶⁾ wskazują na potrzebę uwzględnienia we wszelkich inicjatywach handlowych poszanowania praw człowieka, zrównoważonego rozwoju środowiska oraz korzyści dla społeczności lokalnych. Legitymizacja takich umów jest możliwa tylko wtedy, gdy towarzyszą im instrumenty i wskaźniki gwarantujące ich zrównoważony charakter.

6. Kwestia rolnictwa – zagrożenie czy szansa?

6.1 Sektor rolnictwa jest ważnym elementem marokańskiej tkanki społeczno-gospodarczej. W 2012 r. stanowił 15 % PKB i nadal jest głównym źródłem zatrudnienia w kraju, obejmując 43 % siły roboczej i ponad 78 % zatrudnienia na obszarach wiejskich. Średnie wynagrodzenie w Maroku wynosi ok. 0,55–0,65 EUR/godz. ⁽⁷⁾; pracownicy sezonowi nie mogą w pełni korzystać z praw pracowniczych, a w marokańskich gospodarstwach rolnych nadal wykorzystywana jest praca dzieci. Sektor hodowli ma również duże znaczenie dla gospodarki rolnej Maroka, odpowiadając za 30 % wartości dodanej w rolnictwie i 20 % siły roboczej na obszarach wiejskich.

6.2 Ponadto strategiczną rolę w gospodarce marokańskiej odgrywa branża żywnościowa. Sektor ten obejmuje ponad 1 700 przedsiębiorstw, wytwarzających jedną czwartą produkcji przemysłowej całego kraju.

7. Umowa w sprawie rolnictwa UE – Maroko

7.1 Ścisłe stosunki w rolnictwie między UE a Marokiem rozpoczęły się wraz z podpisaniem umowy euro-śródziemnomorskiej o stowarzyszeniu między UE a Marokiem w dniu 26 lutego 1996 r., która została następnie zmieniona w drodze późniejszych umów. Ostatni etap zakończył się podpisaniem w 2012 r. nowej umowy rolnej przyjętej większością głosów przez Parlament Europejski.

7.2 Stosunki między stronami w dziedzinie rolnictwa były trudne, szczególnie jeśli chodzi o kraje Europy południowej, wskutek konkurencji przede wszystkim w sektorze warzyw i owoców, polemiki związanej z przekraczaniem kwot i oskarżeniami o nieprawidłowości w poszczególnych okresach w zakresie cen pomidorów marokańskich, będących głównym produktem objętym umową.

⁽⁵⁾ W dniu 3 czerwca 2013 r. w Brukseli podpisano wspólną deklarację ustanawiającą partnerstwo na rzecz mobilności między Królestwem Maroka, Unią Europejską i jej państwami członkowskimi.

⁽⁶⁾ Dnia 24 lipca Komisja Europejska i Królestwo Maroka podpisały nową umowę o rybołówstwie, która ma położyć kres półtorarocznemu paraliżowi europejskiej floty rybackiej na łowiskach marokańskich. Parlament Europejski poprze lub odrzuci umowę, dbając o jej zrównoważony charakter środowiskowy.

⁽⁷⁾ Źródło: Krajowa Federacja Sektora Rolnego Maroka (UMT).

7.3 EKES uważa, że do umowy w sprawie rolnictwa UE – Maroko trzeba wprowadzić kryteria i klauzule, które pozwalałyby sprawdzić wpływ otwarcia handlu na obie strony, zwłaszcza w zakresie ochrony środowiska i praw pracowniczych.

8. „Zielony plan” dla Maroka

8.1 Kontekst umowy rolnej uzupełniają dwa przyszłe powiązane ze sobą działania: „zielony plan” dla Maroka i tzw. szczególny status.

8.2 „Zielony plan” dla Maroka do 2020 r. ma na celu zwiększenie wartości dodanej PKB w rolnictwie i czterokrotne zwiększenie produkcji oliwy z oliwek do 340 tys. ton w 2020 r.; zwiększenie produkcji cytrusów z 1,5 do 3,7 mln ton oraz warzyw i owoców z 4,45 mln do 10 mln ton. Tymczasem całkowita powierzchnia przeznaczona na uprawę zbóż zostanie zmniejszona z 5,3 mln do 4,2 mln hektarów. Rząd marokański twierdzi, że pragnie zwiększyć produktywność, choć inwestycje zagraniczne trafią do sektora owoców i warzyw. Priorytetem Maroka jest poprawa bilansu handlowego, a w tym celu należy wspierać eksport.

9. Szczególny status

9.1 W dniu 17 kwietnia 2013 r. Komisja opublikowała wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie planu działań UE – Maroko wdrażającego szczególny status (2013–2017), w którym wyraźnie wskazano jako pierwszy środek w dziedzinie rolnictwa: „modernizację i wzmocnienie zdolności w sektorze rolnym w ramach liberalizacji wymiany, zgodnie z zielonym planem dla Maroka”.

9.2 Ten plan usprawnień w rolnictwie, wdrażający szczególny status, otrzymuje już fundusze UE przeznaczone bezpośrednio i wyłącznie na pomoc dla II filaru zielonego planu dla Maroka: w ciągu ostatnich 10 lat UE wsparła Maroko kwotą 1 330 mln EUR w ramach funduszy rozwojowych. W latach 2011–2013 przewidziano kolejne 565 mln EUR, z czego 70 mln EUR z programu wspierania polityki sektora rolnego (PAPSA), który ma zostać zastąpiony kolejnym programem dysponującym kwotą 60 mln EUR. To wsparcie UE jest częściowo wykorzystywane na rozwój uprawy drzew w regionie Morza Śródziemnego, przede wszystkim drzew oliwnych.

10. Bezpieczeństwo żywnościowe

10.1 Wszystkie te działania na rzecz rozwoju marokańskiej gospodarki rolnej z pewnością przyczynią się do osiągnięcia celu I filaru zielonego planu: zwiększenia eksportu produktów warzywno-owocowych, przede wszystkim wymagających nawadniania. Nie bez kozery wyniki modeli z oceny oddziaływania opublikowanej przez ECORYS 17 października 2013 r. wskazują na możliwy rozrost sektora owoców i warzyw oraz przetworzonych produktów roślinnych dzięki kompleksowej i pogłębionej umowie o wolny handel.

10.2 Godne pochwały są wysiłki Maroka na rzecz poprawy wydajności rolnej w obliczu niedoboru ziemi uprawnej. Zboża obejmują 65 % powierzchni rolnej, plantacje drzew owocowych (cytrusy, oliwki) 11 %, uprawy przemysłowe (buraki cukrowe, trzcina cukrowa) 4 %, warzywa 4 % i inne uprawy (pomidory, truskawki, melony) 3 %. Owoce i warzywa mają największe znaczenie dla eksportu marokańskiego.

10.3 Ważną przeszkodą dla rozwoju II filaru zielonego planu jest fakt, że tylko 12 % powierzchni nadaje się do użytku rolnego, z czego duża część nie jest nawodniona. Małe gospodarstwa rodzinne o wielkości poniżej 5 hektarów dominują w krajobrazie rolnym (ponad 70 % wszystkich marokańskich gospodarstw rolnych zajmuje mniej niż jedną trzecią powierzchni rolnej).

10.4 Przejście z rolnictwa zbożowego na rolnictwo intensywne w Maroku zwiększa zasolenie (znane skądinąd także w krajach położonych w północnej części basenu Morza Śródziemnego), które dotyka 5 % powierzchni kraju. UE powinna pomóc w zapewnieniu równowagi między dwoma filarami zielonego planu i wspomagać stworzenie sektora rolnego dla małych właścicieli; obecnie brakuje równowagi w stosunku do rolnictwa eksportowego, w którym nie uczestniczy większość producentów marokańskich. Przyszły program projektów pilotażowych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich ENPARD w Maroku może stworzyć im nowe możliwości.

11. Rola społeczeństwa obywatelskiego

11.1 Reformy, swoboda zrzeszania się i społeczeństwo obywatelskie

11.1.1 W niektórych krajach w regionie swoboda zrzeszania się, mniej lub bardziej skonsolidowana, pojawiła się dopiero w wyniku obecnych transformacji demokratycznych, lecz w Maroku jeszcze przed obecnymi reformami istniały niezależne stowarzyszenia pracowników, przedsiębiorców i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, które cieszyły się swobodą działania, choć poddane były ograniczeniom ze strony władz politycznych.

11.1.2 Sytuacja poprawiła się dzięki reformom przeprowadzonym w ostatnich latach, w związku z czym liberalizacja polityczna w Maroku jest często stawiana za wzór dla innych krajów arabskich. Wciąż istnieją jednak obszary, które wymagają ulepszeń.

11.1.3 Organizacje społeczeństwa obywatelskiego przeżywają okres rozkwitu, choć wielu aktywistów skarży się na utrzymujące się bariery administracyjne, szczególnie w zakresie rejestracji stowarzyszeń.

11.1.4 Wśród instrumentów instytucjonalnych przyjętych w ramach reformy politycznej należy wskazać na stworzenie rady gospodarczej, społecznej i środowiskowej Maroka w lutym 2011 r., która pełni funkcje konsultacyjne i doradcze wobec rządu, izby przedstawicielskiej oraz izby doradczej w zakresie wytycznych gospodarczych, środowiskowych i związanych ze szkoleniem zawodowym. Inne funkcje tej rady to propagowanie i zacieśnianie stosunków między podmiotami gospodarczymi i społecznymi.

11.1.5 Niektóre stowarzyszenia nie są reprezentowane w EKES-ie, lecz mają one uznane sukcesy w dziedzinie obrony praw kobiet, ogólnych praw człowieka i walki z korupcją.

11.1.6 Inne organy konsultacyjne uregulowane na mocy konstytucji to: krajowa rada praw człowieka, centralny ośrodek monitorowania zapobiegania korupcji, rada ds. młodzieży, rada wspólnoty marokańskiej za granicą, rada ds. konkurencji i rada ds. bezpieczeństwa. Mają zostać także ustanowione rady ds. sprawiedliwości, rodziny i parytetu płci, a także krajowa rada ds. marokańskich języków i kultury.

11.2 *Udział europejskiego i marokańskiego społeczeństwa obywatelskiego w umowach UE – Maroko*

11.2.1 Jak wskazano we wcześniejszej opinii EKES-u w sprawie Maroka⁽⁸⁾ negocjacje w sprawie układu o stowarzyszeniu zostały zakończone bez wystarczających konsultacji z organizacjami gospodarczymi i społecznymi.

11.2.2 Tekst obowiązującego układu o stowarzyszeniu nie ustanawia konkretnego mechanizmu udziału społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu i realizacji umowy.

11.2.3 Artykuł 85 układu o stowarzyszeniu stanowi, że najwyższy organ – Rada Stowarzyszenia – podejmie środki na rzecz ułatwiania współpracy między Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym a analogiczną instytucją w Maroku.

11.2.4 Zważywszy, że Rada Społeczna, Gospodarcza i Środowiskowa Maroka już istnieje i prowadzi współpracę z EKES-em, pożądane byłoby zwrócenie się przez te dwa organy konsultacyjne do Rady Stowarzyszenia o ustanowienie wspólnego komitetu konsultacyjnego, który mógłby przedkładać raporty i wnioski Radzie Stowarzyszenia i Komitetowi Stowarzyszenia.

11.2.5 Wspólny Komitet Konsultacyjny składałby się z 6 przedstawicieli Rady Społecznej, Gospodarczej i Środowiskowej Maroka oraz 6 przedstawicieli EKES-u z ramienia UE i zbierałby się dwa razy w roku: raz w Maroku i raz w UE.

11.2.6 Należałoby również ustanowić inne mechanizmy wspierające udział w stosunkach UE – Maroko, np. w dziedzinie dialogu społecznego między przedsiębiorcami a pracownikami.

Bruksela, 26 lutego 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽⁸⁾ Opinia 264/2010, sprawozdawczyni: Margarita López Almendáriz.